

Dataskydd.net svarar på remiss för delbetänkande av utredningen om preventiva tvångsmedel: *Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel (SOU 2022:52)*.

Sammanfattning

Dataskydd.net anser inte att förslaget om utökade möjligheter för att använda preventiva tvångsmedel är proportionerligt mot risken av intrång i den enskildas integritet och avstyrker förslaget i sin helhet.

Otillräckligt kunskap om effektiviteten

Utredningen har som uppdrag att undersöka möjligheterna av att införa ytterligare och mer kränkande preventiva tvångsmedel, det vill säga tvångsmedel som ska användas utanför förundersökningar och emot enskilda som inte är misstänkta för att ha begått ett brott. Till den tidigare katalogen av övervakningsverktyg som polisen rutinmässigt och utan vidare effektivitet tillämpat mot icke misstänkta, så som datainhämtning (se SOU 2015:31¹). Utöver kartläggning av människors rörelser och samtalspartners föreslås nu även telefonavlyssning, dataavläsning och kamerabevakning kunna tillämpas mot icke misstänkta. Då det gäller grova intrång i den personliga integriteten bör sådana förändringar i lagar föregås av goda kunskaper om att intrånget är ett effektivt sätt att stoppa den brottslighet den ämnar att bekämpa. Utredningen brister i detta.

Utredningen understryker i själva verket svårigheten i att kunna säga något om hur effektiva de föreslagna lagändringarna kommer att vara (s. 304), eller hur effektiva sådana föregående lagändringarna har varit som utökat tvångsmedelsbefogenheter genom bland annat hemlig dataavläsning. Samtidigt saknas fortfarande vidareutbildningsmöjligheter för polis och åklagare i exempelvis förhörsteknik,² och brottslingar går fria för att åklagaren inte orkade samtidigt väcka åtal för mord och medhjälp till mord (det vill säga, även om bevisning inte lett till fällande dom under första åtalet, mord, hade den kunnat göra det om domstolen även prövat skuldfrågan för medhjälp till mord).

Vi vill också ställa oss kritiska till förkortningen av utredningens redovisning av fyra månader. Vi håller med det särskilda yttrandet att det är av yttersta vikt att en sådana polisiära befogenheter som föreslås utreds noggrant och inte skyndas fram. Enligt European Justice Score Board är svenska domare sämst i Europa (i antal timmar) på att fortbilda sig.³ Det räcker inte att vara intresserad av att samla in data. Data är bara värdefull om man kan använda den. I detta senare avseende finns brister i svenska rättsväsendet, och snarare än att låta polisen begå stora intrång i den enskildes integritet och därmed ytterligare försämra förtroendet för rättsväsendet hos dem som drabbas, bör man åtgärda de bristerna.

Interimistiska beslut

Utredningen föreslår att åklagare ska få ta beslut om användningen av ett hemligt tvångsmedel på interimistisk basis förutsatt att detta beslut granskas av en oberoende domstol i efterhand. Med bakgrund till det omfattande intrång i den personliga integriteten, ökningen av användning av

---

¹Ett exempel som anförs i SOU 2015:31 på "effektiv användning av datainhämtning enligt IHL" är att ett antal personer som inte var misstänkta för brott ställdes under övervakning utifall de skulle behöva vara misstänkta för brott, vilket övervakning visade att de inte behövde vara. Ur ett urval på runt 60 studerade fall där IHL använts, var detta ett av utredarens topp fem bästa fynd.

²<https://polistidningen.se/2019/09/forskningen-som-gor-dig-bättre-på-forhor/>

³https://commission.europa.eu/system/files/2021-07/eu_justice_scoreboard_2021.pdf

interimistiska beslut samt de flertal rapporter från Säkerhets- och Integritetskyddsnämnden som påvisar brister i åklagares hantering av ansökningar och insamlat material ställer vi oss starkt kritiska till att tillåta dessa utanför en förundersökning.

Poliser och åklagare är inte oberoende av varandra på det sätt som europeiska rättsnormer om mänskliga rättigheter och rättssäkerhet ska förstås. Detta har fastställts av bl.a. EU-domstolen i Prokuratuur (C-746/18)⁴. Eftersom både poliser och åklagare samverkar emot enskilda under en förundersökning, har bägge myndigheterna ett partiskt intresse av att begå intrång i enskildas privatliv. Att de har olika myndighetschefer inom det svenska förvaltningsväsendet påverkar inte bägge myndigheternas gemensamma till individen motstående intressen.

En oberoende domstol bör i stället alltid granska dessa intrång i den personliga integriteten. Domstolar är processuellt oberoende av poliser, åklagare och enskilda. De har inget uppdrag att utreda eller misstänkliggöra individer, och har därför inte samma operativa partiskhet mot enskildas intressen.

Om domstolar inte är en möjlig framkomlig väg, är en annan möjlighet att låta Säkerhets- och integritetsnämnden hantera prövningar av tvångsmedel. Nämnden skulle då både bli ansvariga för att tillåta tvångsmedelsanvändning och att i efterhand granska att tillstånden utövats på gentemot individen ansvarstagande sätt. Ett sådant nytt uppdrag skulle kunna höja nämndens status och profil, och kanske även fokuset på deras viktiga efterhandsgranskningar.

---

⁴ ECLI:EU:C:2021:152, para 52: "En ... förhandskontroll [innebär] bland annat att den domstol eller det organ som ska utföra denna kontroll har alla befogenheter och lämnar alla nödvändiga garantier för att kunna göra en vederbörlig avvägning mellan de olika intressen och rättigheter som är i fråga. Vad särskilt gäller en brottsutredning kräver en sådan kontroll att denna domstol eller detta organ **kan säkerställa en korrekt balans** mellan de intressen som inom ramen för brottsbekämpning gör sig gällande för att svara mot utredningens behov, å ena sidan, och de grundläggande rättigheter avseende respekt för privatlivet och skydd av personuppgifter som tillkommer de personer vars uppgifter kan komma att lämnas ut, å den andra sidan." [Vår emfas]